

Camilla Gresseth Haugen

Å få historier frem i lyset

«Hvordan musealiserer Migratie Museum Migration personlige historier, hva gjør en slik musealisering med disse, og hvilke utfordringer møter MMM på i slike prosesser? Og kan bruken av midlertidige kunstutstillinger knyttes opp mot det å formidle personlige historier?».

Bacheloroppgave i Kulturminneforvaltning

Veileder: Mattias Bäckström

Mai 2021

Camilla Gresseth Haugen

Å få historier frem i lyset

«Hvordan musealiserer Migratie Museum Migration personlige historier, hva gjør en slik musealisering med disse, og hvilke utfordringer møter MMM på i slike prosesser? Og kan bruken av midlertidige kunstutstillinger knyttes opp mot det å formidle personlige historier?».

Bacheloroppgave i Kulturminneforvaltning
Veileder: Mattias Bäckström
Mai 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske og klassiske studier

Kunnskap for en bedre verden

Forord

Arbeidet med denne oppgaven har på flere måter vært både krevende og utfordrende, men også lærerikt og givende, og jeg ville ikke klart det uten støtten fra mine nærmeste. Jeg ønsker derfor med dette å sende en stor takk til min familie, både de som deler blod med meg og de som ikke gjør det. Ingen nevnt, ingen glemt. Dere har stått der last og brast, i tykt og tynt, og dere har reddet mangt et hårstrå fra å bli revet ut fra min hodebunn. Heldigvis er ringeminutter inkludert i dagens mobilabonnementspriser, og forhåpentligvis bor samboeren fortsatt på samme adresse som meg når denne oppgaven er levert inn.

Til Arve Holmen og Migratie Museum Migration, for kreative løsninger og iherdig arbeidsinnsats, gode samtaler og svar på alle mine spørsmål. Tusen takk for at dere tok imot meg på hjemmekontorhospitering. Det som lå an til å bli det nest beste endte allikevel opp med å bli det beste akkurat nå. Merci beaucoup!

Til min veileder Mattias Bäckström, tusen takk for mange gode samtaler rundt min oppgave og mine tanker rundt denne, og for supre tips og innspill i alle retninger både i forhold til litteratur og vinklinger. Uten deg ville jeg ikke funnet den siste lille inspirasjonen til å løfte teksten opp dit jeg ønsket å få den. Emneansvarlig Jon Olav Hove skal også ha en stor takk for å ha tilrettelagt på best mulig vis til at jeg kunne gjennomføre min hospitering selv om jeg ikke kunne reise til Brussel. Der jeg så hele Brussel-turen gå opp i røyk jo nærmere januar vi kom, førte ditt engasjement til en helt unik gjennomføring av dette for min del. Maken til løsningsorientering har jeg sjelden opplevd.

Jeg vil i tillegg sende en ekstra takk til mine fire besteforeldre, som trygt kan sies å ha lagt fundamentet for min interesse for kulturhistorie, museum, samlinger og minner både ved å dele deres fortellinger om oppvekst, innlemmet meg i deres samlinger, historier og minner, og ta meg med på opplevelser fra før jeg kunne å gå. Dere har vært et bilde inn i en annen tid, og jeg er svært heldig å ha vokst opp med dere, og fortsatt ha to av dere i behold enda.

Men den aller største takken, den går til min sønn. Du er min største inspirasjonskilde, og det er helt og holdent på grunn av deg at jeg har kommet dit jeg er i dag. Tusen takk for at du er den du er - du har gjort meg til et bedre menneske!

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1 - Å få historier frem i lyset	3
1.1 Valg av kilder og metoder	4
1.2 Metoder i bruk	5
1.3 Metodekritikk.....	6
1.4 Teoretiske begreper å forstå	7
1.5 Museologisk perspektiv fra ulike vinkler.....	9
1.6 Museets rolle som samfunnsaktør.....	10
1.7 Hospitering i praksis	12
1.8 Hvordan har læringen foregått	12
Kapittel 2 - Museets bakgrunn og inspirasjon.....	14
2.1 Inspirasjonskilden Ohran Pamuk.....	14
2.2 Organisasjonen Foyer.....	16
Kapittel 3 - Musealiseringprosesser og formidling i praksis	16
3.1 Et mangfoldig utvalg.....	17
3.2 Hvem skal gjøre hva? Hvordan velge?.....	17
3.3 Hvordan finne historier	18
3.4 Kan likhet føre til samarbeid?.....	20
3.5 Kunst som en del av det	21
Kapittel 4 - Hva gjør så musealisering med personlige historier?.....	23
4.1 Å legge grunnlag for inkludering og deltakelse	23
Kilder og litteratur.....	25

Kapittel 1 - Å få historier frem i lyset

Hvem er det som avgjør hvilke historier som skal formidles på et museum? Hvordan fungerer utvelgelsesprosessen, og i hvilken grad kan disse avgjørelsene forsvares ut fra et faglig perspektiv? Kan kunst knyttes opp mot personlige historier? I løpet av forberedelsene som har ledet opp mot min hospiteringsperiode til denne bacheloren i Kulturminneforvaltning, og selve gjennomføringen av denne, har disse spørsmålene ofte dukket opp i bakhodet mitt. Det ble derfor et naturlig valg å la dette bli en del av temaet for denne oppgaven, da jeg ønsker å undersøke litt mer om bakgrunnen for hvilke prosesser som gjennomføres i et museum, hvem det er som utfører de, og hvorfor de blir sånn som de ender opp med å bli. Et nøkkelbegrep for denne oppgaven er altså musealiseringsprosesser. Det brede temaet går på utvelgelse, utvalg og formidling: hvem velger, hvorfor velges, hva velges bort og hva beholdes, og ikke minst hvem er egentlig disse «hvem» som velger? Alle disse spørsmålene skal jeg se på i denne oppgaven ved å diskutere og problematisere musealiseringsprosesser, med utgangspunkt i hospiteringsplassen min: Migratie Museum Migration i Brussel. Dette gjør jeg gjennom problemstillingen:

«Hvordan musealiserer Migratie Museum Migration personlige historier, hva gjør en slik musealisering med disse, og hvilke utfordringer møter MMM på i slike prosesser? Og kan bruken av midlertidige kunstutstillinger knyttes opp mot det å formidle personlige historier?».

Temaet for oppgaven dukket opp på bakgrunn av spørsmål jeg har i forhold til hvordan selve historiene som blir valgt ut og formidlet faktisk blir valgt. Mitt mål med å undersøke dette temaet er å forsøke å gjøre meg opp en forståelse rundt hva slags lærdom man kan ta når det kommer til utvalg og formidling, hva musealisering gjør med personlige historier som objekt, og hvilke utfordringer man kan møte på i forbindelse med dette.

Den utfordrende perioden vi har vært inne i med en global pandemi har ført til at mitt vertsmuseum har valgt å arrangere en del midlertidige kunstutstillinger knyttet opp mot temaet migrasjon, og formidling av ulike historier i forhold til dette. Det å få se kunstneriske prosjekt og utstillinger bli knyttet opp mot selve museets tematikk på denne måten, har ført til at jeg som hospitant har gjort meg noen tanker innenfor dette området. Jeg har fått følge utviklingen av hvilke kunstnere og prosjekt de har valgt på nært hold, og har fått se hvordan dette har vært med på å påvirke deres besøk og dekning ellers. Ved å intervju min

kontaktperson på museet, koordinator Arve Holmen, har jeg fått et godt innblikk i deres ønsker og mål i forbindelse med kunstutstillinger, og derfor ønsker jeg å trekke dette inn i oppgaven også. Bakgrunnen for at jeg tenker at dette er relevant bunner i det å få en dypere forståelse for musealiseringsprosessen som helhet, og på den måten kunne få et større bilde av breddeperspektivet når det kommer til hva slike prosesser består av. Jeg tenker også at det kan bidra til å gi en større forståelse av kompleksiteten rundt tematikken, samt belyse hvorfor kunst kan være en viktig del av en slik prosess, selv om museet hovedsakelig ikke viser frem kunst, men historier. Der tenker jeg at det tverrfaglige perspektivet i så måte vil være viktig for å kunne se en større sammenheng, derfor ønsker jeg å se på dette både gjennom en kunstners blikk og det empiriske materialet samlet inn gjennom museenes egen oppfatning og erfaring.

1.1 Valg av kilder og metoder

Jeg vil i utgangspunktet basere meg på kilder av ulik karakter for å kunne dekke et noe bredere felt. I forhold til det med problematisering av prosesser har jeg tenkt å bruke noe av innholdet fra en video av kunstneren Fred Wilson, hvor han holder et foredrag på V&A Museum om en utstilling han lagde på oppdrag for Maryland historielag i Baltimore i USA.¹ Dette foredraget er også transkribert. Det jeg finner interessant med denne kunstneren er hans spennende faglige tilnærming til de ulike musealiseringsprosessene, og den nyskapende måten han tenker på i forhold til bruk av kunst. Noe annet som har vist seg å være passende for tematikken er kritisk museologi, og tankene rundt hvordan denne museologien skal være passende for hvordan museene og samfunnet ellers har utviklet seg. Der har jeg valgt litteratur fra Anthony Shelton, nærmere bestemt en artikkel publisert i tidsskriftet «Museum Worlds». Jeg plukker ut relevant stoff fra disse to, i tillegg til at jeg støtter meg på en del av det jeg har lært i løpet av utdanningsløpet generelt med hovedvekt på hospiteringen, samt intervjuer jeg har gjennomført i forbindelse med denne.

Metodene jeg bruker er mine analyser av det publiserte fagstoffet fra litteraturen jeg har valgt ut på dette området, samt intervjuer foretatt av ansatte i ulike museum, både det jeg har hospitert hos, og andre jeg har kontaktet underveis. For å få en best mulig sammenheng i dette

¹ Victoria & Albert museum 2016

drøfter jeg de skriftlig kildene ved hjelp av de muntlige, praktiske erfaringene underveis. Ved hjelp av intervjuene med de ulike museene får jeg et innblikk i hvordan dette fungerer i dag, og jeg bruker disse for å se hvordan korrelasjonen mellom deres praksis er i forhold til det teoretiske kildematerialet. Forhåpentligvis vil jeg se en sammenheng mellom de praktiske utfordringene når det kommer til musealiseringsprosesser, og det som finnes av muligheter for å kunne belyse dette ved hjelp av forskning, teori og fagstoff.

Det jeg diskuterer i oppgaven bør føre meg nærmere en konklusjon basert på gode, skriftlige og muntlige kilder, samt nåværende, erfaringsbasert praksis hos ulike museer. Jeg mener at dette vil gi en spennende bakgrunn, og bidra til å løfte sammenhengen mellom det empiriske materialet, måten musealiseringsprosessene foregår i praksis ute i fagfeltet, og hvordan det eventuelt påvirker historiene som skal musealiseres, spesifikt hos MMM.

1.2 Metoder i bruk

Jeg har valgt en kvalitativ metode, siden det er vanskelig å måle eller tallfeste spørsmålene jeg tar sikte på å finne svar på. Nærmere bestemt kvalitativt intervju bestående av spørsmål rettet mot museum innenfor det samme temaet som MMM. Spørsmålene er laget av meg i samarbeid med koordinator Arve Holmen fra MMM, og baserer seg både på finne svar på noen av spørsmålene jeg har i forhold til oppgaven, men er også rettet mot muligheten for eventuelt fremtidig samarbeid mellom museene. På grunn av at situasjonen er som den er, har intervjuene foregått enten på Microsoft Teams eller på e-post. Olav Dalland forklarer noen kjennetegn på kvalitativ metode i boken *Metode og oppgaveskriving* i en tabell, jeg skal gjengi noen av de kort her. Kvalitativ metode søker å gi best mulig gjengivelse av den kvalitative variasjonen, går i dybden ved hjelp av mange opplysninger om få enheter, fremheve det spesielle, samt sammenheng og helhet, formidle forståelse, basert på direkte kontakt, får observere fenomenet innenfra, samt erkjenne påvirkning og delaktighet.² Samlet sett er dette årsaken til at denne metoden blir brukt, da jeg ønsker å kunne få en best mulig innsikt ved å se nærmere på et lite antall kilder og sammenligne disse med min hovedkilde.

² Dalland 2020: 55

Ettersom feltet migrasjonsmuseum er noe snevert, krevde det at jeg tok kontakt med museum utenfor landegrensene for å finne intervjuobjekter. I boken *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* forklarer Aksel Tjora at det å bruke e-post som intervjumetode kan være hendig blant annet i tilfeller hvor respondenter sitter langt unna hverandre. Han påpeker også at dette kan være nødvendig å rekruttere fra hele verden om man forsker på snevre felt, og i slike tilfeller er e-post et svært godt kommunikasjonsverktøy. En tredje ting han tar opp er at slike intervju kan fungere bra om man har informanter som er engasjerte i temaet.³ I mitt tilfelle kan jeg krysse av alle disse boksene. Temaet migrasjonsmuseum er som nevnt såpass snevert at det krevde kontakt med museer langt unna, og e-post ble da en glimrende måte å kommunisere på. Jeg opplevde også at mine intervju spørsmål skapte stort engasjement hos respondentene, og jeg fikk gode, utfyllende svar, samt at de stilte seg til disposisjon for oppfølgingsspørsmål og andre ting jeg eventuelt trengte å vite.

Spørsmålene som ble stilt i intervjuene ligger som vedlegg til oppgaven.

1.3 Metodekritikk

Selv om det å gjennomføre intervju over e-post kan være et hendig verktøy og ty til når man er lang unna, er det flere årsaker til at det ikke er helt ideell løsning. Man er for eksempel avhengig av at motparten svarer innen rett tid, slik at man rekker å få med innholdet. Flere av museene jeg har kontaktet har enten ikke svart, eller forklart at de dessverre ikke har tid eller anledning til å svare på spørsmålene som ble stilt. Dette er også sårbar i forhold til eventuelle oppfølgingsspørsmål man eventuelt måtte ha, da det å vente på svar for å få klarlagt eller dobbeltsjekket noe kan være en utfordring.

Andre omstendigheter har også gjort denne metoden sårbar, uten at det nødvendigvis kun er bare metoden sin skyld. Jeg opplevde blant annet å ha avtalt å gjøre et intervju via Zoom med en ansatt på Migration Museum UK, men dette skjedde aldri før jeg var nødt til å ferdigstille oppgaven. Storparten av de ansatte på dette museet er permittert, og de få som er igjen opplever stor arbeidsbelastning, så vedkommende jeg skulle intervju rakk ikke over en kort videosamtale med meg som planlagt. At det å få til å møte intervjuobjekter digitalt, eller få

³ Tjora 2021: 205-207

svar på e-poster skulle vise seg å bli så vanskelig å få til hadde jeg ikke regnet med. Men med stengte museer og en bransje full av permitterte ansatte var det slik det ble. Metoden er i dette tilfellet utfordrende, men situasjonen med covid-19 er jo også en spesiell situasjon, så etter sannsynlighet ville jeg nok ikke støtt på problemet i like stor grad uten denne.

Så nedstengninger, lockdown og det andre som har fulgt med viste seg å gi meg noen utfordringer i forhold til antall intervjuer som lot seg gjennomføre. Det sier seg selv at tre intervjuer fra tre ulike museum vil være et litt for lite utvalg til å kunne gi noen bastante svar, men jeg føler likevel at jeg har hatt et greit utbytte av det, da jeg har fått gode svar fra engasjerte medarbeidere hos de ulike museene. Jeg har fått sett forskjeller og likheter mellom tre forskjellige land, og tre museum av ulik størrelse. Likevel er det ikke nok for å kunne gi en dekkende forklaring på noe mer enn hvordan musealiseringssprosessen påvirker historier hos andre enn MMM i dette tilfellet.

1.4 Teoretiske begreper å forstå

For å kunne forstå disse prosessene bedre, er det elementært å først begi seg ut på det teoretiske feltet før man går over til det praktiske. Jeg starter derfor med å gå litt dypere inn i det teoretiske og gi forklaringer på noen begreper som vil være relevante når det kommer til tematikken. Begrepene som innbefatter dette er først og fremst musealisering, musealia og musealitet og kritisk museologi. Jeg vil også forklare begrepet superdiversity, da det er et relevant begrep i forhold til mitt vertsmuseum, i tillegg til at historiebruk og narrative utstillinger er noe det vil være nødvendig å gi en forklaring på.

I *Foundation of Museum Studies* forklarer Latham & Simmons at musealisering beskriver prosessen som fører til at et objekt blir en museal gjenstand. Museal betyr «av museum», og musealia refererer til de objektene som er menneskets arv, det man har valgt ut til å dokumentere enten en person, en tidsepoke eller en hendelse.⁴ Et objekt går altså gjennom en prosess, hvor det flyttes fra en kontekst til en museums-kontekst. Det som da skjer er at det får en ny identitet, og det blir da en museumsgjenstand, som Anne Eriksen utdyper i boken

⁴ Latham & Simmons 2014: 18

Museum – En kulturhistorie.⁵ Det gjør at objektet får tillagt en god del nye egenskaper det ikke hadde fra før av, det får et nytt bruksområde og man vil få en ny forståelse av det. Noen av de gamle verdiene det hadde kan falle bort, og nye verdier kan legges til.

Museumsgjenstanden får blant annet en evighetsdimensjon, den får et evig liv i en museums kontekst. En historie som gjennomgår en musealiseringsprosess vil med andre ord være av en helt annen verdi enn en vilkårlig historie fortalt av og til en hvilken som helst annen person. Musealiseringsprosessen gir den en ny kontekst og den går fra å være et vanlig, normalt objekt til å bli en del av musealia og inneha en musealitet.

Anthony Shelton forklarer i sin artikkel *Critical Museology – A manifesto* at vi har tre ulike museologier: kritisk, praxiologisk og operasjonell. Han argumenterer for at det som gjør kritisk museologi viktig er at den er et verktøy for å skape en bedre forståelse for museum og tilhørende kulturinstitusjoner, samt de lokale og globale forholdene disse befinner seg i. Han påpeker også denne museologien vil kunne bli viktig blant annet når det kommer til utviklingen av nye utstillingssjangre, det å fortelle ufortalte historier, skape nye organisasjonsløsninger og tanker, samt det å kunne skape endringer innenfor museumsfeltet i takt med det voksende multikulturelle samfunnet.⁶

MMM har stort fokus på det som kalles «superdiversity», noe man kanskje kan oversette til ekstremt mangfold på norsk. Dette er et begrep som anses å stamme fra britiske Steven Vertovec, som er professor i antropologi ved Oxford. Begrepet baserer seg på at mangfoldet i samfunn bestående av migranter har blitt utrolig stort, man kan ofte finne eksempler på at det kan gå flere generasjoner tilbake, noe som igjen skaper ulike lag med forskjellige språk-, kultur- og familieforskjeller.⁷ En førstegenerasjons-innvandrer vil på mange måter antageligvis ha et helt annet syn på sin kultur kontra en andre- eller tredjegerasjon som vil være mer påvirket av kulturen, språket og oppveksten i det nye landet, samtidig som det som oftest er svært viktig å beholde sin kulturarv og bakgrunn. Her dukker det opp en del utfordringer når det kommer til musealiseringsprosesser og historier, blant annet: *Hvor lenge*

⁵ Eriksen 2009: 136-137

⁶ Shelton 2013: 8

⁷ Vertovec 2007

er man innvandrер/flyktning? Er det en del av ens identitet, eller endres dette over tid? Disse spørsmålene er litt omfattende å svare på i forhold til oppgavens omfang og avgrensning, men verdt å nevne som en illustrasjon på utfordringene man møter på i samfunnet i dag når det kommer til dette.

Ola Svein Stugu forklarer i sin bok *Historie i bruk* at historien har et tvetydig potensial, og at det er måten vi bruker historie på som avgjør hvilket potensiale som skal realiseres. Den kan brukes både til positive ting som å øke ens egen selvbevissthet og stolthet for de svake, eller ved å legitimere undertrykkelse og overgrep fra de sterke.⁸ Det å bruke historien til å fortelle menneskers personlige bakgrunn og opplevelser frigjør i dette tilfellet en mulighet til å belyse mangfoldet i samfunnet vil derfor kunne være en positiv bruk av historien, som igjen kan bidra til å bevare mye av det som er aktuelt i dag for fremtiden. Å skape et kollektivt minne rundt disse historiene som objekter er noe som kan medføre en bredere forståelse blant mennesker generelt. Dette gjelder både de besøkende i et museum, og de som aktivt deltar med å bidra med historier, da det blant annet kan gi en opplevelse av å være en del av noe større.

Narrative utstillinger kan forklares best ved hjelp av Mattias Bäckströms bok *Att bygga innehåll med utställningar*. Her forklarer han at i en narrativ utstilling er gjenstanden underordnet den styrende fortellingen. Gjenstanden blir ved hjelp av andre kilder brukt for å presentere fortellingen i en overbevisende og forklarende form.⁹ Det vil si at selve gjenstanden ikke nødvendigvis trenger å være prangende, stor eller verdifull for å skape interesse. I en slik type utstilling er det nettopp selve historien som er viktig, ikke gjenstanden.

1.5 Museologisk perspektiv fra ulike vinkler

Fred Wilsons foredrag baserer seg på et oppdrag han gjorde for Contemporary Museum i Baltimore. Han brukte museets samlinger i bygningen til Maryland historielag for å skape ny mening, mye av det de hadde i magasinene tok han frem, satte det sammen på nye vis, og

⁸ Stugu 2008: 11

⁹ Bäckström 2016: 199

dermed skapte han ny kontekst og nye sammenhenger. Som han selv sier så ble dette prosjektet til på bakgrunn av alle interaksjonene han hadde med ulike mennesker, både innenfor og utenfor museet. De ansatte, de frivillige, alt fra rengjøringspersonalet til direktøren. Alle disse bidro til å skape det prosjektet utstillingen ble til, ved hjelp av allerede eksisterende materiale i en ny setting.¹⁰ Grunnen til at hans tanker om disse prosessene passer inn her tenker jeg er for å illustrere hvordan man kan bruke kunst på nyskapende måter, og ikke bare nødvendigvis som det det er tenkt for. Hans tankegang rundt dette prosjektet, og de ulike prosessene et kunstverk har gått gjennom for å bli en del av museets samling kan til en viss grad overføres til å også gjelde historier. Derfor vil det være nyttig å bruke disse iakttagelsene for å skape en ekstra kontrast.

I artikkelen *Critical Museology – A Manifesto* belyser Anthony Shelton meningen bak den kritiske museologien. Han forklarer at den ikke er til for å endre institusjoner eller gjøre krav på en privilegert posisjon for seg selv, men han påpeker at den skal opprettholde en kritisk og dialektisk dialog som kan bidra til en ny, mer selvgranskende holdning mot museumspraksisen og den bredere kretsen rundt dette feltet.¹¹ Jeg tenker at dette er viktige tanker å ta med seg i forhold til mange av de endringene som har skjedd i samfunnet på relativt kort tid. Vi har fått et mer globalisert samfunn, noe som igjen belyses i mangfoldet verden begynner å bestå av. Skal man kunne opprettholde museets rolle som institusjon så kan på ingen måte museene opphøye seg selv, men være mottakelig for innspill fra fagområdene, og også være med på å dra dette lasset selv. Kritisk museologi kan i så tilfelle være noe som setter søkelys på at praksiser endres og ny tenkning kan få mer plass, noe et mer mangfoldig og dynamisk samfunn vil være avhengig av.

1.6 Museets rolle som samfunnsaktør

Definisjonen på et museum er ifølge ICOMs statutter:

«[...] en permanent institusjon, ikke basert på profitt, som skal tjene samfunnet og dets utvikling og være åpent for publikum; som samler inn, bevarer/konserverer, forsker i, formidler og stiller ut

¹⁰ Victoria & Albert museum 2016

¹¹ Shelton 2013: 18

materielle og immaterielle vitnesbyrd om mennesker og deres omgivelser i studie-, utdannings- og underholdningsøyemed.»¹²

Denne definisjonen viser oss at et museum er en mer kompleks og sammensatt institusjon enn bare en bygning man kan besøke som inneholder gjenstander man kan se på. Bare det at institusjonen skal tjene samfunnet og dets utvikling sier mye om at dette er noe som må være litt mer gjennomtenkt enn å for eksempel bare ta tak i en vilkårlig historie, gi den et narrativ og få den til å fungere i museets setting. Som A. Eriksen forklarer i sin bok *Museum – En kulturhistorie* så er det viktig at det er for publikums nytte og fornøyelse. Det skal med andre ord ikke bare være lærerikt, men også skape glede, undring og forventning. Her kommer museenes fire hovedvirksomheter inn: samling, bevaring, forskning og formidling. Og det er nettopp kombinasjonen av disse fire oppgavene og helheten av aktiviteter som står helt sentralt i museets oppgave som samfunnsaktør, og som skiller de fra nært beslektede institusjoner som for eksempel skoler, bibliotek og arkiv.¹³ Dette viser tydelig det faktum at museet har et samfunnsoppdrag, at det skal tjene samfunnet. Og det er derfor viktig at samarbeid på tvers av kulturelle institusjoner, som skole, kunst, musikk og andre kulturelle områder kan foregå på en måte som gjør at museets rolle kommer klart frem og bistår de andre aktørene.

Cajsa Lagerkvist har skrevet artikkelen *Empowerment and anger: Learning how to share ownership of the museum* hvor hun debatterer museenes rolle sett i lys av nyere utfordringer, som mangfold og migrasjon. Hun påpeker utfordringene med å oppnå likhet for alle grupper i samfunnet, noe hun mener krever stadige forhandlinger og oppdateringer av politikk og retningslinjer.¹⁴ Dette kan knyttes opp mot MMMs arbeid med å belyse mangfoldet i millionbyen Brussel, som på mange måter er et svært utfordrende arbeid, selv med deres fokus på superdiversity. Med så mange innbyggere med ulike bakgrunn og nasjonalitet skal det godt gjøres å kunne representere et utvalg som tilfredsstillende absolutt alle. Selv om MMM har en tydelig rolle som samfunnsaktør, så lar det seg vanskelig gjøre å nå frem til alle i

¹² ICOM ukjent år

¹³ Eriksen 2009: 13

¹⁴ Lagerkvist 2006: 55

samfunnet, slik at alle kan få mulighet til å bidra. Samtidig har de flere metoder som sørger for at besøkende på en enkel måte kan bidra om de har lyst og anledning, noe jeg skal gå nærmere inn på litt senere.

1.7 Hospitering i praksis

Hospiteringen min har altså på grunn av dagens situasjon med covid-19 foregått på hjemmekontor. Det som har gjort det ekstra utfordrende har vært at jeg i utgangspunktet skulle ha vært i Belgia, nærmere bestemt hos Migratie Museum Migration i Brussel. Dette er et relativt nyåpnet, lite museum, drevet av en organisasjon som heter Foyer, lokalisert i Molenbeek i Brussel. Museet setter søkelys på å fortelle, belyse og få frem migrantenes personlige enkelthistorier, heller enn å ha hovedfokus på selve migranthistorien. Brussel er som kjent en stor millionby, EUs «hovedstad» og et knutepunkt for mye av det meste som foregår i Europa. Innvandringen er (og har vært) stor, og antallet nasjonaliteter befolkningen består av er et enormt høyt tall, offisielt sett er dette tallet nærmere bestemt rundt 184. Når det kommer til museologi, var dette et utrolig fint sted å være på for å lære om dette, selv om en god del av læringen har foregått via digitale flater. Jeg har heldigvis fordel av å ha vært i museet rett etter det åpnet høsten 2019, så jeg har både sett utstillingene live, gått rundt og kjent på stemningen, og jeg har møtt de ansatte. Dette har gjort utfordringen litt lettere, da jeg kan hente frem minner om hvordan det fysisk var å være der, og slipper å gjette meg til det.

Det er viktig at alle ansatte innad i organisasjonen er flerspråklige, slik at man kan kommunisere med hverandre på ulike nivå, og på tvers av eventuelle språklige og kulturelle barrierer som ellers ville ha oppstått. Historiene som ønskes fortalt og fremstilt er også av den svært mangfoldige sorten, som nevnt tidligere har museet et fokus på superdiversity og ønsker å reflektere det store mangfoldet en by som Brussel består av. I tillegg er de som får sin historie vist frem en stor del av prosessen når det kommer til å velge ut hva som skal være med. Det å skape en inkluderende virksomhet i en slik prosess kan på flere måter være utfordrende, noe drøftingsdelen skal gå litt nærmere inn på.

1.8 Hvordan har læringen foregått?

Hospiteringsplassen min ga meg en praktisk oppgave å løse i løpet av perioden. Denne oppgaven var relativt omfattende og gikk først og fremst ut på å sette seg inn i museets ulike

ansvarsområder og målsettinger, struktur og organisasjon, samt hvordan de arbeider nå, og hvilke planer de har for fremtiden. Videre skulle jeg ta kontakt med andre museer i Skandinavia og Nord-Europa som driver innenfor samme tema/emne, og foreta undersøkelser i forhold til deres arbeidsprosesser og arbeidsmetoder. Dette gjaldt både når det kommer til å formidle historier og slikt, men også i forhold til hvordan de samarbeider med andre institusjoner, kunstnere og lignende. Noe av formålet med dette var også å utrede muligheter for et eventuelt fremtidig samarbeid mellom museene. Dette skulle resultere i en skriftlig rapport, på engelsk, til ledelsen av museet.

Jeg fikk i tillegg en ekstra oppgave, som kom spontant frem under en av samtalene med min kontaktperson i løpet av hospiteringsperioden. Denne oppgaven gikk ut på å forsøke å opprette kontakt med en person av samisk opprinnelse og bakgrunn bosatt i Brussel. Dette fordi min kontaktperson hadde et ønske om å trekke frem migranter fra andre lands urbefolkninger, for å forsøke å sette et søkelys på og bekjempe stereotypiske og simplistiske forestillinger om nasjonaliteter. Det var en utfordrende oppgave jeg løste ved å formulere en forespørsel som jeg sendte ut til ulike samiske institusjoner, deriblant de samiske museene og Sametinget. Og ved hjelp av dette fikk jeg faktisk tak i et navn på en person museet kunne opprette kontakt med.

Å ha fått muligheten til å bruke hospiteringen min til å gjøre intervjuer med ulike museer, samt å ha fått gjort undersøkelser i forhold til å forsøke å få inn en person som skal fortelle sin historie har vært en spennende og lærerik prosess. Det å lage et spørreskjema hvor jeg fikk skreddersydd en del av spørsmålene jeg ønsket å få svar på i forbindelse med denne oppgaven, samt å få bidra til museets nettverksbygging på denne måten var en utfordrende og kreativ måte å lære på. Det har gitt meg en unik mulighet til å få flere ulike syn på de forskjellige prosessene jeg ønsker å se nærmere på. Å få utforme disse spørsmålene og opprette kontakten med de ulike museene er det jeg føler jeg har lært mest av i hele hospiteringsperioden. I første omgang virket det ansvaret noe skremmende, men når kontakten var opprettet begynte gleden over å ha igangsatt noe litt større å krype frem.

Det å få jobbe med en konkret oppgave som skulle resultere i en skriftlig fremstilling har for min del vært en svært god måte å lære på, spesielt om man tar situasjonen i betraktning. Ettersom jeg ikke kunne være fysisk tilstede i Brussel var jeg redd for å gå glipp av en del av mulighetene det å være tilstede på en arbeidsplass gir. Men i dette tilfellet har jeg fått en unik,

selvstendig måte å arbeide på som har gitt meg muligheten til å lære om ikke bare hvordan «mitt» museum jobber, men også andre innenfor det samme feltet. Jeg føler at dette har gitt meg en fordel, da læringsutbyttet har vært stort på tross av at det har vært digitalt. Jeg har gjennom hele perioden hatt tett kontakt med museet via mail, meldinger, telefonsamtaler og videosamtaler. Jeg har både fått sett utstillinger og nye detaljer i vitrinene ved hjelp av disse hjelpemidlene, så jeg føler jeg på flere måter har deltatt, samt blitt godt ivaretatt og mottatt på tross av den utfordrende situasjonen samfunnet er i.

Kapittel 2 - Museets bakgrunn og inspirasjon

Migratie Museum Migration åpnet dørene den 12. oktober 2019 og ønsker å være et bindeledd mellom de mange ulike migrantene som former byen Brussel. De ønsker å være et empatisk, deltagende, informativt og gjestfritt museum,¹⁵ og de har valgt å gjøre mye for å fremheve akkurat disse fire sidene ved museet. Jeg skal derfor gå nærmere inn på disse i dette kapitlet, for å forklare litt bakgrunnen og tankene museet har rundt dette. For å gi et mer detaljert bilde vil jeg også forklare litt om organisasjonen som driver museet.

2.1 Inspirasjonskilden Ohran Pamuk

Ohran Pamuks bok «The Museum of Innocence» kom ut i 2008, og fire år senere åpnet han opp et museum i Istanbul basert på denne boka. Dette museet består av nøye sammensatte installasjoner som beskriver minnene og meningene bak hverdagslige objekter fra dagliglivet, slik historien foregår i boken. Fortellingen er satt mellom årene 1974 og tidlig 2000-tall, men ved hjelp av minner og tilbakeblikk forteller den historien om to familiers liv i Istanbul fra 1950 til 2000. Hovedpersonen Kemal, forelsker seg i en fjern slektning, Füsün, selv om han egentlig skal gifte seg med en annen. De møtes i hemmelighet i et støvete rom fylt med gamle møbler og minner, helt til hun gifter seg med en annen. Kemal fortsetter å oppsøke denne bygningen etterpå, for å besøke «henne». Hver gang tar han med seg en gjenstand som påminner ham om henne, og disse gjenstandene former etterhvert «Uskyldens museums»

¹⁵ Migratie Museum Migration ukjent år

samlinger.¹⁶ Det at MMM valgte seg Ohran Pamuk som inspirasjonskilde kommer klart til uttrykk i måten de har etablert bruken av de personlige historiene som deres hovedinstallasjoner. Ved å velge å fokusere på kraften og styrken en personlig historie har, forsterket av minner, foto og suvenirer, søker de å gi en varm presentasjon som vekker minner hos den besøkende. Disse minnene kan besøkende velge å dele med museet, ved å bidra med sin historie på ulike måter, som for eksempel å fylle ut et kort med sin bakgrunn,¹⁷ eller ta et fotografi av seg selv og feste det på et verdenskart som representerer hvor de kommer fra og hvem de er.

Der kommer både den empatiske og den deltagende siden inn. Tanken er å være til både for menneskene og av menneskene. For eksempel med å skape en reaksjon for å skape dialog, slik at den besøkende kan bidra med å lage mening på eget vis, på en måte fylle inn sitt eget lag med mening. Det er altså viktig for museet å utfordre de besøkende til å bli en del av museet, slik at deres minner kan leve videre i museet etter deres besøk, og bli gjenstand for nye besøkendes undring og tankeprosesser.

Den informative delen har fokus på det større bildet av migrasjonshistorien. Der får man som besøkende innblikk i de store bølgene av innvandring som har vært, alt i fra gruvearbeidere fra Italia, omreisende Rom-folk og til dagens flyktningkrise. Man får se den demografiske utviklingen ved hjelp av en digital skjerm, og de har også et spesiellaget pedagogisk tilbud tilpasset ulike alderstrinn i skolen for å belyse dette. Det gjestfrie perspektivet gir seg utslag blant annet i utformingen av utendørsområdet museet har anlagt i bakgården sin. Det består av en hage, med busker, blomster, trær og skulpturer, som en oase midt i betongjungelen. Denne er åpen så lenge museet er åpent, og skal være et sted for avslapping og refleksjon. De har også satt opp en stor italiensk pizzaovn der, som skal være et naturlig samlingssted på tilstelninger.¹⁸ Mat, planter og frisk luft er ofte noe som kan være med på å dra i gang gode

¹⁶ Google Arts and culture ukjent år

¹⁷ Personlig kommunikasjon, A. H. Holmen, 10. mars 2021

¹⁸ Migratie Museum Migration

samtaler og skape rom for refleksjoner. Det å ha et sånt sted bokstavelig talt i egen bakhage kan spille en sentral rolle for hvordan de besøkende føler seg mottatt.

2.2 Organisasjonen Foyer

Organisasjonen Foyer, som driver MMM, ble stiftet allerede i 1969. Det er en ideell organisasjon bestående av ulike seksjoner som har satset på å bygge et mer interkulturelt samfunn i Brussel i over femti år.¹⁹ Deres motto er “Building an Intercultural Society” og målet er å sikre et inkluderende samfunn som er tenker positivt om mangfold, og hvor mennesker med en migrasjonsbakgrunn kan delta på lik linje med alle andre.²⁰

Siden blokkene rundt Nord-stasjonen i Brussel, som var et tilholdssted for mange migranter, ble revet på slutten av 1960-tallet har organisasjonens frivillige og ledelse jobbet for å gi migranter tilbud innenfor mange ulike felt. Ungdomssenter, sport, matlaging, film, kunst, språkkurs og kvinnesenter er noen av områdene de opererer innenfor, og målet er å sørge for integrering, sosialisering og økt kunnskap. Ved hjelp av Foyer har mange migranter blitt flerspråklige innbyggere som lett både har blitt integrert i samfunnet og skaffet seg jobber.²¹ Organisasjonens logo består blant annet av de omtalte blokkenes silhuett.

Kapittel 3 - Musealiseringsprosesser og formidling i praksis

Selve opplevelsen jeg har hatt med å få aktivt bidra ut mot andre museer innenfor samme tematikk som mitt vertsmuseum har ført til at jeg føler jeg sitter inne med en god del kunnskap om hvordan et lite utvalg av disse arbeider innenfor denne tematikken. For å kunne se sammenhenger og ulikheter i arbeidsmetoder og tankegang valgte jeg å sende ut en liste med spørsmål til ulike museum i blant annet England, Tyskland, Norge, Sverige og Danmark, samt at jeg har gjort intervju med vertsmuseet mitt. Ikke alle jeg kontaktet svarte meg, men de svarene jeg har fått er utfyllende, gode og varierte, og vil være med på å belyse temaet og

¹⁹ Foyer 2021

²⁰ Foyer 2021

²¹ Foyer 2021

problemstillingen i denne oppgaven. Det er på bakgrunn av disse intervjuene og samtalene, samt de faglige kildene mine jeg skal fordype meg i tematikken rundt hva musealiseringsprosessen gjør med personlige historier, og på hvilke måter dette kan være utfordrende for museene som samfunnsaktører.

3.1 Et mangfoldig utvalg

Prosessen med å få en historie til å bli en museumsgjenstand kan starte på flere ulike vis. Hos MMM kan det for eksempel ofte ha noe å gjøre med tilbakemelding fra publikum, om at noe for eksempel mangler. Et eksempel er at de ble kontaktet av en besøkende som jobbet med en spesifikk organisasjon, og vedkommende syntes at akkurat dette var noe som museet burde ha representert i sin utstilling. Mange besøkende kan komme med tanker om tema som mangler, som dekolonialisering, statuer, gatenavn, mentalitet, system, skoleverket og så videre. Det kan være svært utfordrende å gi alle disse tankene representasjon, da det ligger mye bak det å velge ut slike både i forhold til politikk, hvem som skal velges og hvorfor.²²

Det viktige når det kommer til representasjon og utvalg vil selvfølgelig være litt ulikt, basert på hva slags hovedfokus museet ønsker å ha. Noen av de store museene jeg har vært i kontakt med fortalte om en helt annen tankegang enn hva jeg opplevde hos de litt mindre, og hos mitt vertsmuseum. Dette bidrar til å belyse en god del av tematikken og de utfordringene når det kommer til musealiseringsprosessen. Det å få klarlagt ulikhetene bak dette vil kunne gi et større bilde på de ulike perspektivene, og gi et større bilde når det kommer til kompleksiteten bak dette, både når det kommer til museenes rolle som samfunnsaktører og det som handler om samtidsdokumentasjon.

3.2 Hvem skal gjøre hva? Hvordan velge?

Å velge ut historier er en prosess som ikke lar seg gjøre på bare en måte, man må tenke på flere ting når det kommer til dette. Som A. Eriksen påpeker i *Museum – En kulturhistorie* er det blant annet viktig at historien har en relevans både for samfunnet og publikum, i tillegg til at den skal bevares for ettertiden. Historien blir en museumsgjenstand, og den skal derfor

²² Personlig kommunikasjon, A. H. Holmen, 10. mars 2021

ivaretas som en hvilken som helst annen museumsgjenstand. Det å bruke en personlig historie på denne måten kan være tidvis utfordrende, da det både skal gjenspeile verdier og tenkemåter i samfunnet, samt belyse på hvilke måter idealene for kunnskap og organisering av dette gjennomgår en forandring over tid.²³ MMM bruker vitrineskap i sin formidling av personlige historier, og personene som velger å fortelle sin historie plukker ut et utvalg gjenstander i samarbeid med museet som de ønsker å vise frem i «sitt» vitrineskap. Disse vitrineskapene kan illustrere flere ting, og de byttes gjerne ut hver tredje til fjerde måned. De kan også kombineres eller slås sammen etter hvert. A. Holmen forteller meg for eksempel om en vitrine som inneholdt blant annet en historie om fotballspilleren Vincent Kompany, denne endte opp med å bli tatt ut fra den historien og satt inn en vitrine som omhandlet sport.²⁴ På denne måten fikk historien fortsette videre i utstillingen, men ble en del av et annet narrativ og fikk derfor både en annen mening og en ny vinkling. Dette kan bidra til at historier fortsatt kan være en del av utstillingen i lang tid, selv om man velger å endre på vitrinene tre til fire ganger i løpet av ett år. Variasjonen dette skaper vil derfor kunne bidra til at besøkende føler at det er en dynamikk i utstillingen, og man kan derfor komme tilbake til museet flere ganger og oppleve noe nytt, selv om man kanskje har sett noe av det fra før av så er det allikevel skapt et nytt narrativ og en annen tanke bak det.

3.3 Hvordan finne historier

Det å få ta del i en av måtene å finne historier var noe jeg selv fikk gjøre et forsøk på. Ved hjelp av en av oppgavene jeg utførte ble jeg direkte en av de som fant en historie som museet kanskje kunne få lov til å bruke. Denne prosessen startet med at min kontaktperson hadde et ønske om å forsøke å få tak i historier fra migranter med urfolkbakgrunn. Med andre ord en minoritet i minoriteten, for eksempel en migrant med samisk bakgrunn. Jeg kontaktet diverse samiske institusjoner og fikk til slutt tips om en konkret navngitt person jeg kunne kontakte via Facebook, og museet fikk dermed opprettet kontakt med vedkommende. Dette er derimot bare en av måtene å jobbe på for å få tak i historier, jeg har også fått innsyn i flere andre metoder. Som oftest starter de fleste ideene hos noen i ledelsen eller de ansatte, oppdraget blir

²³ Eriksen 2009: 14

²⁴ Personlig kommunikasjon, A. H. Holmen, 10. mars 2021

gitt og prosessen med å finne ut av hvem, hva og hvor starter. Jeg har opplevd at det er svært viktig med nettverk, det å kjenne noen som kjenner noen som også kjenner noen vil ofte være en viktig brikke, noe jeg selv også erfarte direkte når jeg forsøkte dette.

En annen av disse metodene som MMM bruker er å gå gjennom arkivet med tidligere gjennomførte intervjuer, noen av disse kan av og til være ubrukte. Ved at konservator foretok et søk på besteforeldre i dette arkivet kunne de gjøre en vitrine på denne tematikken. De valgte også å bruke skolebesøk til å skaffe seg mer bakgrunn på dette, der elevene ble invitert til å dele sine historier om sine besteforeldre med museet. Der var det nødvendig med tillatelse fra familien for å kunne få brukt historien, og i løpet av hospiteringsperioden min var det faktisk en elev som gjorde nettopp dette under et skolebesøk kurator A. Holmen var ute på.²⁵ En tredje og litt mer lavterskelmetode de har for å oppmuntre besøkende til å bidra er som nevnt tidligere, at de har en slags type postkort tilgjengelig i museet, hvor de inviteres til å fylle ut sin historie og dele denne om de ønsker dette. Disse tre ulike metodene vil kunne skape flere lag med historier på ulike nivå. Et personlig intervju vil kunne sørge for mer substans enn et raskt utfylt kort av en tilfeldig besøkende, og en skoleungdom med besteforeldre i behold er kanskje ikke like reflektert som en voksen som har mistet sine. Men disse ulike metodene skaper altså mulighet for å få inn flere perspektiver på det samme temaet, og videre vil det kunne bidra til å utvide betegnelsen personlige historier rundt emnet besteforeldre. Musealiseringsprosessen disse historiene gjennomgår kan derfor bidra til å utvide omfanget rundt tematikken. Det blir ikke bare en historie eller en fortelling, men det blir flere lag med ulike perspektiver, noe som igjen kan føre til at tematikken får en dypere mening, både for de som bidrar og de besøkende.

Gjennom et e-postintervju med Interkulturelt museum i Oslo får jeg innblikk i hvordan de tenker rundt denne prosessen, og førstekonservator Anders Bettum gir mange gode svar på hvordan deres museum jobber. Når det kommer til selve prosessen med innsamling, så har de en egen inntakskomite som vurderer gaver og donasjoner. Jeg får forklart at de også kan konsulteres i andre sammenhenger, men at når det gjelder prosessen rundt aktiv innsamling er det som oftest de prosjektansvarlige i samråd med ansvarlig konservator, og eventuelt museets

²⁵ Personlig kommunikasjon, A. H. Holmen, 10. mars 2021

samlingsansvarlig som tar disse avgjørelsene. Det viktigste for deres del er menneskenes historier, og de har valgt å i all hovedsak samle på intervjuer og bilder, og i mindre grad gjenstander. Velger de å ta inn gjenstander er det historien bak som er styrende, og de forsøker også å få flere perspektiver på dem. Han bidrar også med et eksempel han jobber med nå, nemlig inntak av en samling fra et asylmottak, og der var de opptatt av å sikre erfaringer både fra de norske som var ansatte der og de som bodde der som asylsøkere.²⁶

3.4 Kan likhet føre til samarbeid?

Slik jeg forstår det så jobber altså disse to museene på lignende måter, og de har fokus på mye av de samme områdene og lignende tematikken. Det å velge seg ut enkelte historier man skal bevare for ettertiden kan være en utfordrende og tidvis vanskelig måte å arbeide på, men det er også en svært viktig form for samtidsdokumentasjon. Det å bevare samtiden for ettertiden er selvfølgelig krevende på mange måter, da det akkurat nå vil være svært vanskelig å vite hva som egentlig er viktig å bevare. Men velger man å belyse historier fra ulike perspektiver, så kan det bidra til å gi historiene flere lag og dimensjoner, og på den måten føre til at det også er en representasjon i historien som kan gi et mer dynamisk bilde på samtiden vi lever i nå. Det fører videre til at flere kan kjenne seg igjen, og ikke bare noen få utvalgte. Jeg tenker at det i så måte er viktig med disse perspektivene for å få frem de ulike dimensjonene. Slik kan den personlige historien som objekt både bli ivarettatt, dokumentert og bevart ikke bare som en samtidsdokumentasjon av en enkelt person, men også som et bilde av både folk, hverdag og samfunn. Sånn sett kan det å musealisere personlige historier, om det gjøres på denne måten, være en svært viktig brikke i samtidsdokumentasjonsfeltet.

Noe Shelton fremhever er viktigheten av å tenke på museene som institusjoner i stadig endring, og at museum i dag ikke lenger nødvendigvis har monopol på meninger og betydninger når det kommer til den materielle eller visuelle kulturen de velger å institusjonalisere. Han sier at objekter kan ha forskjellig mening, avhengig av deres posisjon i forhold til for eksempel etniske grupper, klasser eller institusjoner, noe som igjen impliserer

²⁶ Personlig kommunikasjon, A. Bettum, 17. mars 2021

gjensidige rettigheter og forpliktelser.²⁷ Dette gjenspeiles i den endringen samfunnet har gjennomgått, til å i dag være svært mangfoldig og ha et bredt utvalg av mennesker av ulike etnisk bakgrunn. Det er derfor viktig å tenke på at museenes rolle i dette ikke bare er å samle på historiene, men også hensynta mangfoldets meninger og interesser. Derfor var det interessant å se at MMM og Interkulturelt Museum hadde såpass like tanker rundt dette. På sikt kan implementeringen av slike tanker og arbeidsmetoder bidra til økt bevissthet, og danne grunnlag for å utforme et mer utbredt samarbeid mellom folk og museum. Ønsker man å bruke personlige historier for å fortelle historier om menneskers minner, vil nok det å jobbe mot økt bevissthet og samarbeid være en ønskelig retning å gå. Det å forsøke å implementere disse tankene i prosesser som går både på å møte mennesker og foreta utvalg, kan også medføre at nye måter å bevare kulturarv i form av historier kan dukke opp. Senkes terskelen for samarbeid kan det føre til at den besøkende ikke bare føler seg som en gjest, men også rett og slett kan være et bidrag, både med sine meninger og med sine historier. Dette vil altså kunne lede til en utveksling et museum vil kunne ha godt utbytte av.

3.5 Kunst som en del av det

Mitt vertsmuseum, MMM, har som tidligere nevnt valgt å bruke denne perioden vi nå har vært inne i på å forsøke å arrangere flere midlertidige kunstutstillinger. Dette har de gjort med vekslende hell, og koordinator A. Holmen har gjort seg noen tanker rundt dette. Det han fortalte meg var at lockdown åpnet for helt nye muligheter, og museet er nå på den fjerde utstillingen. Det har vært prøving og feiling, og noe av det de har erfart er at kunsten bør være av høy kvalitet og direkte koblet til temaene Brussel og migrasjon. Denne relevansen har vist seg å være svært viktig for at publikum og besøkende skal fatte interesse, og at det å komme til museet skal kunne gi de et utbytte.²⁸

Utstillingen de åpnet i perioden jeg hospiterte, *Habibi*, viste seg å treffe blink når det kom til dette. Denne utstillingen er basert på en bok skrevet av forfatteren Wim Peumans²⁹, en

²⁷ Shelton 2013: 19

²⁸ Personlig kommunikasjon, A. H. Holmen, 10. mars 2021

²⁹ Goodreads 2021

tidligere student av museets direktør Johan Leman. Han ble først forespurt om å bidra med en film til museets nye tjeneste MMM Academy, som baserer seg på at ulike personer med akademisk bakgrunn tar for seg diverse temaer knyttet til migrasjon. Han hadde dessverre ikke anledning på det tidspunktet, men foreslo at museet kunne arrangere den utstillingen.³⁰ Boken omhandler det å være muslim og LGBTQ, og kunstneren har laget bilder basert på bokens historier. Det å være muslim og en annen legning enn den heteronormative kan være kontroversielt nok i dagens samfunn. Men også museets beliggenhet, midt i hjertet av Molenbeek i Brussel, et område bestående av svært mange muslimer og andre migranter, bidro til en hel del oppmerksomhet, både på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. Dette medførte svært god publisitet for museet i en vanskelig tid med nedstengninger, bestillinger av museumsbesøk, kohorter og andre utfordringer denne pandemien har medført.

Et annet museum jeg intervjuet om dette temaet var Jødisk Museum i Berlin. De har en helt annen tankegang bak det med midlertidige utstillinger. Kurator Maren Krüger forteller meg at deres faste installasjoner fokuserer på jødernes historiske bakgrunn og kultur fra det fjerde århundre og frem til i dag, mens deres midlertidige kunstutstillinger gjerne har et helt annet fokusområde. Og for deres del er det dette som helt klart fungerer best.³¹ Dette gir inntrykk av at det antageligvis vil være forskjeller når det kommer til hva som fungerer ut i fra hvilket type museum man tar utgangspunkt i. Jødisk Museum i Berlin er ut fra det kuratoren forteller meg, ikke avhengig av å knytte sine midlertidige kunstutstillinger opp mot sin eksisterende tematikk. Dette kan ha en sammenheng med at deres besøkende gjerne er ikke-jødiske turister, som ofte er opptatt av å sette seg inn i historien, kulturen og bakgrunnen. Temaet migrasjon er kanskje for nytt, og noe mer snevert i den forstand til at det kan bære hele byrden alene. Det kan være noe av årsaken til oppmerksomheten MMMs midlertidige utstillinger får, og utbyttet deres besøkende har opplevd som mer positivt om tematikken ligger nærmere formidlingen av hovedbudskapet.

Noe F. Wilson er inne på i sitt foredrag, er viktigheten av å føle seg komfortabel i en utstilling. Han bruker en del av det på å fortelle at han kom inn i en utstilling og rett og slett

³⁰ Personlig kommunikasjon, A. H. Holmen, 10. mars 2021

³¹ Personlig kommunikasjon, M. Krüger, 6. april 2021

følte seg ukomfortabel, noe han aldri hadde opplevd før.³² Kanskje dette er noe av grunnen til at MMMs besøkende finner det mer interessant med kunst mer tematisk rettet mot det samme som resten museet. Man kommer til et museum med en viss forventning og førforståelse, om man drar til et migrasjonsmuseum er man antagelig opptatt av mennesker, migrasjon og relasjoner. Om man da møter noe av helt annen kategori enn hva man forventer, kan det være at man da føler seg ukomfortabel? Min problemstilling går ikke spesifikt inn på dette, men jeg synes likevel det er verdt å gjøre seg noen tanker rundt det. Kanskje de besøkende føler de er i et tryggere rammeverk når de kommer til noe mer forventet, og ikke noe helt nytt. Dette kan være en av årsakene til at MMM opplever å ha større suksess med midlertidige kunstutstillinger knyttet opp mot tematikken museet ellers består av, kontra de utstillingene som har havnet utenfor dette emnet.

Kapittel 4 - Hva gjør så musealisering med personlige historier?

For å få et godt svar på dette er det viktig å reflektere over noen av utfordringene vi har i dagens samfunn. Det å representere alt og alle lar seg rett og slett ikke gjøre, og derfor vil det kanskje i tiden som kommer være enda viktigere å ha et fokus på hvem, hva, hvorfor og hvordan. Jeg tenker dermed at om man skal kunne sitte igjen med et bredt utvalg for fremtiden vil det være nødvendig å være reflektert og gjennomtenkt når det kommer både til utvalg og selve musealiseringprosessen. Slik kan man sørge for at de historiene som får ny kontekst og evighetsperspektiv ikke bare vil være av god kvalitet, men at de i tillegg kan være med på å belyse noen av de utfordringene som følger med disse prosessene.

4.1 Å legge grunnlag for inkludering og deltakelse

Ved hjelp av metodene jeg har brukt har jeg problematisert og diskutert flere perspektiver og ulike syn på problemstillingen min. De kvalitative intervjuene gir svar på hvordan det praktiske foregår i det virkelige liv, og litteraturen gir dette en ekstra dimensjon. Ved å sammenligne de ulike museenes praksis og metoder, samt se på deres inspirasjoner, har jeg sett at selv om praksisen ikke nødvendigvis er helt lik så kan tankene innenfor tematikken

³² Victoria & Albert museum 2016

være noe det samme. For min del var det nyttig å se at ulike arbeidsmetoder og prosesser også kan lede mot samme tankegang, til og med kanskje samme resultat.

Jeg opplever at MMMs måte å musealisere personlige historier bidrar til å gi historiene en ekstra dimensjon, ved å legge vekt på styrken en historie har, og det å inkludere flere ulike lag i denne prosessen. Måten de velger å formidle historier ved hjelp av narrative teknikker er også med på å styrke de ulike perspektivene og lagene de dermed skaper, ved å gi en fremstilling som også inkluderer de besøkende. Det kan forsterke museets rolle som samfunnsaktør, all den tid disse personlige historiene blir en del av vår samtidsdokumentasjon, ved å sørge for glede, undring og forventning, i tillegg til det lærerike aspektet. Musealiseringsprosessen bidrar dermed til å gi oss historier med ulike perspektiver i et mangfoldig samfunn, noe jeg også har opplevd som en utfordring når det kommer til prosesser med utvalg og representasjon. Det vil være vanskelig å representere alle i samfunnet, men fordelene med MMMs fokus på det å få inn ulike perspektiver, er at man dermed får en økt grad av representasjon inn i selve musealiseringsprosessen.

Det å knytte midlertidige kunstutstillinger opp mot formidlingen av de allerede eksisterende historiene i museet kan være en faktor som bidrar til å forsterke ytterligere dimensjoner innenfor denne tematikken, om det blir gjort på riktig måte. I forhold til formidling kan det derfor være en nyttig tilleggsfunksjon. Det at MMM traff på som de gjorde med utstillingen *Habibi* bidro ikke bare til mer besøk, men også til økt publisitet i en vanskelig tid for museene. Alt sett under ett kan man etter all sannsynlighet si at det å skape rom for inkluderende og deltakende prosesser, møte utfordringer på de nivåene man kan, og støtte seg på bruken av kunst knyttet opp mot formidling har fungert på en relativt god måte for MMM. De personlige historiene som objekter får en ny identitet som museumsgjenstander ved hjelp av nøye gjennomtenkte prosesser. Jeg mener derfor at de ulike perspektivene man får gjennom disse prosessene i mange tilfeller vil være spennende dokumentasjon for fremtidige generasjoner, selv om det ikke er mulig å representere alle lagene i det ekstreme mangfoldet verden består av i dag.

Kilder og litteratur

Muntlige kilder

Victoria & Albert museum. (2016). A change of heart - Fred Wilson's impact on museums (Videoklipp). Hentet fra <http://www.vam.ac.uk/content/videos/a/video-a-change-of-heart-fred-wilsons-impact-on-museums/>

Kilder fra internett

Foyer. (2020). Building an intercultural society. Hentet fra <https://www.foyer.be/building-an-intercultural-society/?lang=en&fbclid=IwAR2409GjIRA3EahTs4RrcDTfzdVZ3zTw99n4ex2ZHMLXqq32LBxyTTYM1k4>

Foyer. (2020). History. Hentet fra https://www.foyer.be/history/?lang=en&fbclid=IwAR38ZZ5AMtNKKyn_3vkYzdvsFbSdtWXLd73pvSUHyMp0oqmk6KieShD3Zh8

Foyer. (2020). Vision and mission. Hentet fra https://www.foyer.be/vision-and-mission-2/?lang=en&fbclid=IwAR2WShyEmzVLiIFkZv8XoIz8Ocdcr1PY4xjagogbvmToKj_2bq1mGdL-XCQ

ICOM. (Ukjent år). Vedtekter. Hentet fra <http://norskicom.no/hva-er-icom/vedtekter/>

Migratie Museum Migration. (Ukjent år). The Museum. Hentet fra https://migratiemuseummigration.be/spip.php?page=article&id_article=3&lang=en

Google Arts and culture. (Ukjent år). The Museum of Innocence. Hentet fra <https://artsandculture.google.com/exhibit/the-museum-of-innocence/XgJyIqBekvaEKw>

Goodreads. (2021). Habibi by Wim Peumans. Hentet fra <https://www.goodreads.com/book/show/57335078-habibi>

Litteratur

Eriksen, A. (2009). *Museum – En kulturhistorie*. Oslo: Pax Forlag A/S

Bäckström, M. (2016). *Att bygga innehåll med utställningar*. Lund: Nordic Academic Press

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Lagerkvist, C. (2006). Empowerment and anger: Learning how to share ownership of the museum. *Museum & Society*, 4(2), 52-68. Hentet fra

<https://journals.le.ac.uk/ojs1/index.php/mas/article/view/78/93>

Latham, K. & Simmons, J.E. (2014). *Foundations of Museum Studies*. Santa Barbara: ABC-CLIO, LLC

Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Shelton, A. (2013). Critical museology: A manifesto. *Museum Worlds*, 1(1), 7-23. Hentet fra

<https://www.proquest.com/scholarly-journals/critical-museology-manifesto/docview/1699270858/se-2?accountid=12870>

Stugu, O. S. (2008). *Historie i bruk*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Vertovec, S. (2007) Super-diversity and its implications. *Ethnic and Racial Studies*, 30(6), 1024-1054. Hentet fra

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01419870701599465?scroll=top&needAccess=true>

